

современных тенденций реорганизации фортепианной образования рассмотрены проблемы внедрения современных информационных технологий и дистанционного обучения.

Ключевые слова: научно-методические подходы, эволюционное развитие, музыкальное исполнительство, исторический этап развития, фортепианная образование, анализ.

The article deals with the overall analysis of piano pedagogy. The prerequisites of piano performance formation are highlighted. The relevance of the research process of evolutionary change in piano teaching is substantiated. The rethinking of established performance traditions and educational heritage is seen as a resource to enrich the theory and practice of musical performance. The main stages of scientific and methodological experience in piano education are identified. It is noted that the teaching methods of appropriate historical period are caused by its cultural development and aesthetic attitudes of society. The importance of scientific and methodological developments of outstanding musicians-teachers is revealed. The priority principles of instrumental training, that caused dramatic changes in the content of piano technique, are highlighted. The actual problems of today piano education are shown. In the context of current trends of piano education reorganization the peculiarities of introduction of modern information technologies and forms of distance education in piano training are considered, and the developmental potential of projects method is disclosed. Based on a retrospective analysis it is proved that the evolution of scientific and methodological approaches in the piano education is provided by the combination of innovation with tradition.

Keywords: scientific and methodological approaches, evolutionary development, music performance, historical stage of development, piano education, analysis.

УДК 378.016:785

Гусейнова Л. В.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглядаються педагогічні умови які необхідні й достатні для ефективного формування виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва. Створення їх полягає як у підготовці студента до майбутньої професійної діяльності, так і в забезпеченні необхідного середовища впродовж навчання у вузі. Ефективність формування виконавської культури музиканта-педагога визначається як зовнішніми так і внутрішніми умовами. Автор наголошує на важливості таких умов, як цілеспрямований розвиток мотиваційної сфери та вольових якостей; формування готовності до інструментально-виконавської діяльності; опора на метод активізації виконавської практики.

Ключові слова: педагогічні умови, виконавська культура, майбутній вчитель музичного мистецтва, формування виконавської культури, інструментально-виконавська діяльність, готовність до інструментально-виконавської діяльності.

Виховання в особі майбутнього фахівця одночасно музиканта-виконавця і музиканта-педагога – складний та багатоплановий процес, що залежить від спрямованості особистості, можливості її реалізації в педагогічно-виконавській діяльності, рівня освітньої підготовки, створених педагогічних умов. Необхідність виховувати саме музикою, за допомогою виконавського мистецтва, адже учитель музичного мистецтва уособлює виконавське мистецтво в школі й виконує відповідальну роль у розповсюдженні музики в дитячій аудиторії, потребує вільного володіння музичним інструментом, а отже - пильної уваги до формування виконавської культури студента, що передбачає з одного боку осягнення авторського змісту та створення власної виконавської концепції, з іншого - знаходження та

вдосконалення засобів її реалізації. Це вимагає досягнення збалансованості між доцільними виконавськими прийомами музичної виразності та високопрофесійним рівнем технічного апарату для відображення глибини художньо-образного світу твору, що виконується. Так виконавська діяльність учителя передбачає його різнобічну освіченість, наявність виконавської культури, знайомство із суміжними царинами мистецтва, професійну компетентність, багатство емоційного світу, адже без розвинутої здатності сприймати та співпереживати він не зможе впливати на духовний світ і сферу почуттів учнів. Тому формування виконавської культури студентів мистецьких факультетів є актуальною й провідною проблемою сучасної мистецької педагогіки.

Специфіка виконавської діяльності вчителя музики дозволяє розглядати музично-інструментальну підготовку як важливий компонент професійного становлення студентів мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних закладів. Аналіз та систематизація наукових досліджень, а саме культурологічних концепцій (В.Біблер, А.Гуревич, І.Зязюн, С.Пуффендорф, О.Рудницька, Л.Уайт, С.Уланова та ін.), мистецтвознавчих (Б.Асаф'єв, В.Медушевський, А.Сохор та ін.), музично-педагогічних (Ю.Алієв, Л.Арчажникова, О.Апраксина, О.Грисюк, Г.Падалка, А.Растрігіна, Р.Тельчарова, О.Щолокова та ін.) та музично-виконавських (Г.Гільбурд, Н.Згурська) концепцій культури, безпосередньо чи опосередковано присвячених цьому питанню, виявив значущість проблеми формування виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі інструментальної підготовки.

Якщо виходити з розуміння поняття “культури” як певного рівня розвитку людської діяльності в її якісних категоріях, то можна розглядати виконавську культуру майбутнього вчителя музичного мистецтва як специфічне виявлення його професійної культури в умовах музично-педагогічної та виконавської діяльності, адже виконавська культура є складовою музичної культури, що складається з системи якостей, набутих умінь, які безпосередньо забезпечують якісний рівень інструментально-виконавської діяльності. Виконавська культура вчителя музики, тобто специфічне виявлення фахової культури в умовах виконавського процесу, є унікальним та могутнім інструментом музично-естетичного виховання школярів.

Так, на основі аналізу, нами визначено поняття “виконавська культура вчителя музичного мистецтва”, яка розглядається як сукупність професійних та системних якостей та знань, котрі знаходять свою проекцію в його вміннях, що забезпечують високий рівень інструментально-виконавської діяльності у навчальному процесі.

Метою даної статті є обґрунтування педагогічних умов ефективного формування виконавської культури у процесі інструментальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Ми розглядаємо створення цих умов як основу досягнення певного рівня виконавської культури студента.

Умова як філософська категорія відбиває універсальні відношення речі до тих факторів, завдяки яким вона виникає й існує. Завдяки наявності відповідних умов властивості речей переходять з можливості в дійсність. Активним, діяльним фактором впливу умов на спосіб існування певної речі виступає людина. Без діяльності людини умова сама собою не може перетворюватися на нову діяльність, продукувати її [3, 703 с.].

Сучасна психологія, розкриваючи залежність розвитку особистості від соціальних умов, підкреслює, що людина – не пасивний об’єкт впливу середовища, а активна, діяльна істота. Тому зовнішні умови діяльності, зовнішні впливи визначають психічний розвиток людини не прямо, а переломлюючись через її особистість, життєвий досвід, індивідуальні психічні особливості й діяльність. Від внутрішньої позиції людини залежить її сприйнятливості до одних впливів і несприятливості до інших. Отже, ефективність формування виконавської культури майбутнього музиканта-педагога визначається не лише зовнішніми умовами – професійною компетентністю викладача виконавських дисциплін, активізацією різних видів музично-виконавської діяльності студентів, створенням сприятливої ситуації педагогічного спілкування на заняттях з основного інструменту, методами навчання тощо, а й внутрішніми, які визначаються особистістю самих майбутніх

учителів. До них, насамперед, слід віднести набутий життєвий, художньо-асоціативний та виконавський досвід, смаки, оцінки, потребу в самовираженні, психологічну установку на виконання, розвиток таких психологічних та професійних якостей особистості, як музичне та виконавське мислення, пам'ять, асоціативна уява, слухова увага, емоційна сприйнятливості тощо.

Досліджуючи умови, що мають сприяти ефективності формування виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, ми розглядали їх як основу досягнення певного рівня цієї виконавської культури в процесі інструментальної підготовки. Так, під *умовами* формування виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва нами розуміються такі спеціально створені умови, що необхідні й достатні для досягнення і відтворення музичних творів на певному виконавському рівні в процесі виконавської діяльності. Їх створення полягає як у підготовці студента до майбутньої діяльності у школі, так і в забезпеченні необхідного середовища в період навчання у вузі. Тому в процесі інструментальної підготовки слід прагнути до створення таких умов, які є, з одного боку, універсальними для всіх студентів незалежно від рівня їх довузівської підготовки, тобто розвиток потреби у виконавському самовираженні, інтересу до майбутньої професії і до музичного виконавства, створення відповідної емоційної забарвленості виконання, сприятливого психологічного клімату в класі основного інструменту, інтеграція всіх дисциплін музично-теоретичного та виконавського циклів, активізація самостійної роботи студентів, актуалізація набутих фахових знань та умінь у педагогічно-виконавській практиці; з іншого – індивідуальними, стосовно кожного окремого студента: використання доцільної методики, створення атмосфери художньо-педагогічного спілкування, використання диференційованого підходу до розвитку індивідуальності студента.

На основі теоретичного аналізу проблеми, анкетного опитування викладачів, власних спостережень та вивчення педагогічно-виконавського досвіду нами були виділені педагогічні умови, які, на наш погляд, є оптимальними для процесу формування виконавської культури майбутніх вчителів музичного мистецтва. Ефективність же формування виконавської культури музиканта-педагога буде визначається як зовнішніми умовами - професійною компетентністю викладача виконавських дисциплін, активізацією різних видів музично-виконавської діяльності студентів, створенням сприятливої атмосфери педагогічного спілкування на заняттях з основного інструменту, методами навчання тощо, так і внутрішніми, які є суто об'єктивними і залежать від особистості самих майбутніх педагогів-виконавців: набутого життєвого, художньо-асоціативного та виконавського досвіду; психологічної установки на виконання творів; розвитку таких професійних якостей особистості, як музичне та виконавське мислення з усіма його виявами; пам'яті, асоціативної уяви, слухового контролю, емпатії, креативності тощо.

Також дуже важливими, на наш погляд, є такі педагогічні умови, створення яких забезпечує формування виконавської культури педагога-музиканта: цілеспрямований розвиток мотиваційної сфери та вольових якостей; формування готовності до інструментально-виконавської діяльності; опора на метод активізації виконавської практики.

Оскільки мотивація є дуже важливим компонентом будь-якої діяльності, зокрема інструментально-виконавської, цілеспрямований розвиток мотиваційної сфери та вольових якостей майбутніх учителів музичного мистецтва ми вважаємо однією з найважливіших умов формування виконавської культури. Мотивація є системою психологічних факторів, що зумовлюють поведінку та діяльність людини; сукупністю зовнішніх та внутрішніх умов, які викликають активність суб'єкта і визначають її спрямованість.

Формуючи мотиваційну сферу майбутнього вчителя музичного мистецтва, потрібно спрямовувати його увагу на осмислення суспільної значимості професійної діяльності, її мотивів, мети, враховуючи інтереси студента. Але його мотиваційність не повинна обмежуватися лише інтересом до інструментально-виконавської діяльності. Мотиваційна сфера, яка постійно розвивається, повинна базуватися саме на змісті самої майбутньої діяльності, який включає усвідомлення об'єктивного значення даного виду діяльності,

розуміння суб'єктивного значення, осмисленого через оцінку власних можливостей стосовно даної діяльності.

У становленні мотиваційної сфери майбутнього вчителя музичного мистецтва виділяються два взаємопов'язаних аспекти: формування у студентів свідомого та активного ставлення до своєї музично-виконавської підготовки, та ефективного педагогічне керівництво цим процесом. У першому випадку це досягається ознайомленням студентів із змістом і специфікою їх майбутньої професійної діяльності, пов'язаної з грою на музичному інструменті. Педагогічне керівництво включає у себе реалізацію навчальної методико-регулюючої функції, яка співвідносить індивідуальні можливості й ціннісні орієнтації студента з вимогами суспільства, а також методико-спонукальної, що полягає у формуванні емоційного, раціонального і вольового ставлення студентів до процесу виконавського самовдосконалення, до творів, що вивчаються і способів оволодіння ними [4, с. 4].

Мотивація та воля тісно пов'язані між собою. Якщо мотивація є лише чинником, ініціатором дії, то існування перешкод на шляху до виконання дії та умисне їх подолання стає формуючим чинником вольового акту.

Психологи розглядають волю як здатність до свідомого умисного подолання перешкод (Л.Виготський, С.Рубінштейн) і вважають, що воля є внутрішньою активністю психіки, пов'язаною з вибором мотивів, цілепокладанням, прагненням до досягнення мети, зусиллям до подолання перешкод, можливістю приймати рішення. Воля спонукає особистість до свідомої активності, цілеспрямованої і планомірної поведінки (дій). У традиційній психології вольовими називають дії, скеровані на досягнення свідомо поставленої мети і пов'язані з подоланням труднощів. Воля не є природженою чи генетично даною здатністю, вона формується в реальній діяльності, яка потребує певних вольових якостей і навичок вольової регуляції; розвиток волі тісно пов'язаний з розвитком мислення, уяви, емоцій, мотиваційно-смісловою сферою, з розвитком свідомості і самосвідомості, особистості загалом.

Підтвердженням цієї думки є й судження Й.Гофмана, що музична воля корениться у природних потребах музичного вираження виконавця. Вона є головним керуючим усього музичного, що міститься в нас, тому в технічних процесах фортепіанної гри він вбачає не менші вияви музичної волі. Педагог-музикант вважає, що техніка без музичної волі – це здатність без мети, а коли стає самоціллю – вона не може слугувати мистецтву [2, с. 53].

К.Мартінсен, автор ідеї „звукотворчої волі”, наголошує на тому, що в основі всіх її видів лежить єдине творче начало, пов'язане з властивістю психіки продукувати у свідомості яскраві образи майбутньої інтерпретації, начало, яке кожен музикант „безпосередньо відчуває у собі при виконавській творчості як центральну, первинну силу. Вона для нього щось ціле, нероздільне, те, що він не наважується переказати словами” [1, с. 19]. Звукотворча воля завжди індивідуальна, тому її вияви супроводжуються формуванням певного ряду специфічних дій.

Творче хвилювання є невід'ємною складовою процесу виконання, а тому дуже важливим моментом формування виконавської культури. Виховувати вольові якості потрібно для того, щоб спрямовувати сценічне хвилювання у творче русло. Виконавець повинен володіти собою, власним станом, коли творча захопленість поєднується з внутрішнім спокоєм, художнє ясновидіння - з самовладанням і точним розрахунком [5, с. 230].

Найважливішою складовою в структурному формуванні виконавської культури педагога-музиканта є така якість особистості як самостійність, тобто вміння на основі потенційних та набутих знань та вмінь творчо підходити до вирішення певних завдань. Тому успішний професійний музично-виконавський розвиток студента, на думку Г.Ципіна, можливий лише в тому випадку, коли він у змозі самостійно здобути необхідні знання й уміння, без сторонньої допомоги зорієнтуватися у багатогранних явищах музичного мистецтва [6, с. 168].

На основі здійсненого аналізу ми розглядаємо цілеспрямований розвиток мотиваційної сфери та вольових якостей майбутніх учителів музики як одну з найважливіших педагогічних умов набуття виконавської культури, розуміючи під цим

розвитком комплекс дій, спрямованих на усвідомлення змісту художнього образу і пошук ефективних прийомів і засобів його втілення; здатність критично оцінити результати власної інструментально-виконавської діяльності, що здійснюється студентом без участі викладача.

Наступною умовою формування виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва є *формування його готовності до інструментально-виконавської діяльності*, що передбачає передачу знань і умінь інтелектуальної та практичної діяльності, формування прийомів творчої діяльності, загальнонаукову і загальнокультурну підготовку. Цей процес не спонтанне, а кероване явище, в якому об'єктивні й суб'єктивні чинники знаходяться у нерозривній єдності.

Оскільки виконавська культура студента, яка формується в процесі його інструментально-виконавської підготовки є основою його готовності до інструментально-виконавської діяльності, цей процес має бути цілісним, тобто між дисциплінами, які забезпечують інструментально-виконавську підготовку, повинні існувати дієві інтерактивні зв'язки. Так сформована готовність до інструментально-виконавської діяльності як стійка характеристика особистості повинна забезпечуватися продуктивною реалізацією набутих виконавських знань та умінь в цій діяльності.

Умовою формування виконавської культури є *опора на метод активізації виконавської практики*. Процес формування виконавської культури передбачає включення студентів до *активної* навчально-виконавської діяльності за допомогою різних методів і прийомів. Їх сутність, разом зі змістом формування виконавської культури, утворює відповідну методику, ефективність якої оцінюється результатами досягнення поставлених цілей.

Практика показує, що успішність формування будь-якого музичного явища, зокрема виконавської культури майбутнього вчителя музичного мистецтва залежить передусім від методичного забезпечення навчального процесу. Викладач повинен володіти варіативною методикою і обирати найдоцільніші методи для вирішення конкретних завдань.

Зазначимо, що у навчально-виконавській практиці широко використовується комплекс методів: порівняння, співставлення, асоціацій, аналізу й синтезу та диференціації окремих елементів, альтернативного пошуку конструктивно-технологічних рішень. Інтегрованим методом навчання у повинен виступити метод *активізації виконавської практики*, суттю якого є методичне забезпечення активної навчально-виконавської діяльності на основі означених методів.

Встановлено, що найбільша виконавська активність виявляється у самостійній пізнавальній діяльності, яка сприяє розвитку музичного мислення, розвиває необхідні для інструментальної діяльності асоціативні зв'язки. У свою чергу, багатство музичної уяви, вдумливе ставлення до змісту твору підказує виконавцеві шляхи до його реалізації (знаходження найбільш раціональних прийомів роботи над музичними творами, сприяння інтенсивному їх засвоєнню, накопичення виконавського репертуару, досягнення досконалості професійно-інструментальних умінь та навичок). Для цього потрібно розвивати потребу у виконавській творчості як необхідному шляху власного професійного становлення, творчу індивідуальність студента у процесі роботи над художнім образом, над емоційно-яскравою переконливою інтерпретацією твору; формувати психологічну установку на виконавську діяльність; вдосконалювати технічну майстерність, накопичувати різноманітний репертуар і формувати навички його педагогічного інтерпретування; розширювати музичний кругозір і досвід.

Важливою формою розвитку виконавської культури студентів є активна навчально-виконавська практика з інструментально-виконавських дисциплін, яка здійснюється, по-перше, безпосередньо в процесі навчання і має такі традиційні форми як заліково-екзаменаційна й концертна, по-друге - під час перебування на педагогічній практиці у загальноосвітній школі. Інтенсифікації навчально-виконавської практики сприяє використання різноманітних форм її виконавської діяльності, а саме: академконцерти, навчально-тематичні концерти, сольні концерти, конкурси на краще виконання творів певного автора, музики певного стилю, жанру.

Спрямування методу активізації виконавської практики на навчально-виконавську діяльність майбутнього педагога-музиканта сприяє: переростанню теоретичних знань у метазнання (свідоме ставлення до виконавської діяльності, розуміння її структури; швидке набуття вмінь та навичок і адаптація до нових умов), тобто знання, збагачені практичним виконавським досвідом; формуванню внутрішньої потреби студента у самовираженні й самоактуалізації у виконавській діяльності; вдосконаленню змісту самостійної роботи студентів, що відповідно сприятиме творчій взаємодії студентів і викладачів.

Позитивним чинником удосконалення змісту самостійної роботи є також специфічна форма діяльності музиканта, як ескізне вивчення творів. Приблизниками ескізного засвоєння навчального репертуару здавна виступали такі видатні музиканти-виконавці та педагоги, як Ф.Ліст, Г.Нейгауз, П.Пабст. Оволодіння музичним матеріалом не доводиться у цьому випадку до високого ступеня довершеності, концертно-виконавської завершеності, робота припиняється дещо раніше. Дана форма занять студента, скорочуючи термін роботи над твором, призводить до істотного збільшення кількості музичного матеріалу, який він опрацьовує, формування певного виконавського досвіду, тезаурусу та власного музично-виконавського кругозору. До активної виконавської практики залучається значно більший та різноманітний за складом навчально-педагогічний репертуар. Цей репертуар має бути максимально різноманітним за складом і стилістично багатоплановим, відрізнятися більшою кількістю композиторів і творів, ніж репертуар заліково-екзаменаційних програм.

Для формування інструментально-виконавської культури цей вид роботи представляє значний інтерес, оскільки при виконанні музичних “ескізів” акцент у роботі зміщується на цілісне втілення звукового образу, на узагальнене виконавське охоплення музичної форми [6, с. 157]. Але ескізне засвоєння студентом визначених музичних творів повинно постійно комбінуватися із закінченим вивченням інших. Ці дві форми навчальної діяльності повністю реалізують свої можливості лише у тісному, гармонічному сполученні.

Навчально-виконавська практика, як важливий стимул для самоосвітньої діяльності студентів, не тільки сприяє розвитку професійної майстерності, формуванню готовності до виконавської діяльності, але й стимулює студентів розширювати свої уявлення про життя, композитора, художню атмосферу епохи, про засоби виразності тощо. У процесі здійснення навчально-виконавської практики особливого значення набуває виховання у студентів сценічної витримки та виконавського артистизму, що виявляється в умінні не лише розкрити зміст твору, який виконується, а й захопити слухачів його особистісно-творчою інтерпретацією. Робота над виконавським артистизмом передбачає моделювання спеціальних концертних ситуацій, орієнтацію на певну вікову специфіку слухацької аудиторії та використання відповідних методів впливу.

Отже, застосування методу активізації виконавської практики спонукає студента до осмислення, пошуку та комплексного застосування набутих у процесі навчання знань та умінь, реалізує можливість виконавського самовираження і самооцінки, створює оптимальні умови для розвитку вольових якостей, формування творчої ініціативи, відповідальності, сценічної витримки і виконавського артистизму.

Про сформованість виконавської культури ми робимо висновок на підставі того, як і в якій формі майбутній учитель актуалізує свій музично-виконавський потенціал для досягнення поставленої мети. Лише активна практична виконавська діяльність здатна постати як важлива умова перетворювального впливу на студента.

Розглянуті нами умови, взяті кожна окремо, не зможуть забезпечити успішного формування виконавської культури студентів в процесі інструментальної підготовки. Порушення навіть однієї умови, при дотримуванні усіх інших, негативно впливатиме на цей процес. Лише комплексне забезпечення виділених умов може стати підґрунтям професійного виконавського розвитку студентів, як основи формування їх виконавської культури.

Література

1. Мартинсен К.А. Методика індивідуального преподавания игры на фортепиано. – М.: Музыка, 1977. – 128 с.

2. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма: Учеб. Пособие. – М.: Музыка, 1980. – 112 с.
3. Філософський словник / За ред. В.І.Шинкарука. – 2-ге вид., перероб.: доп. – К.: УРЕ, 1986. – 800 с.
4. Формування самостійності майбутнього вчителя музики в класі основного інструмента: Метод. рекомендації для викладачів і студентів музично-педагогічних факультетів / Сост. А.В.Береза. – К: РУМК, 1991. – 76 с.
5. Цыпин Г.М. Музыкально-исполнительское искусство: Теория и практика. – СПб.: Алетейя, 2001. – 320 с.
6. Цыпин Г.М. Обучение игре на фортепиано: учеб. Пособие. – М.: Просвещение, 1984. – 176 с.

Reference

1. Martinsen K.A. Metodika individual'nogo prepodavaniya igry na fortepiano. – М. : Muzyka, 1977. – 128 s.
2. Nikolayev A. Ocherki po istorii fortepiannoy pedagogiki i teorii pianizma: Ucheb. Posobiye. – М. : Muzyka, 1980. – 112 s.
3. Filososfs'kiy slovník / Za red. V.Í.Shinkaruk. - 2-ge vid., Pererob. : dop. – К. : URE, 1986. – 800 s.
4. Formula samoochishcheniya maybutn'ogo vzhatelya muziki v klassí osnovnoy ínstrumenta: Metod. Rekomendatsíí dlya vikladachív íí studentív muzichno-pedagogíchnikh fakul'tetív / Sost. A.V.Berez. – К: RUMK, 1991. – 76 s.
5. Tsy-pin G.M. Muzykal'no-ispolnitel'skoye iskusstvo: Teoriya i praktika. – SPb. : Aleteyya, 2001. – 320 s.
6. Tsy-pin G.M. Obucheniye igre na fortepiano: ucheb. Posobiye. – М. : Prosveshcheniye, 1984. – 176 s.

В статье рассматриваются педагогические условия, необходимые и достаточные для эффективного формирования исполнительской культуры будущего учителя музыкального искусства. Их создание имеет место как в процессе подготовки студента к будущей профессиональной деятельности, так и в обеспечении необходимой среды на протяжении обучения в вузе. Эффективность формирования исполнительской культуры музыканта-педагога определяется как внешними, так и внутренними условиями. Автор подчеркивает на важности таких условий, как целенаправленное развитие мотивационной сферы и волевых качеств; формирование готовности к инструментально-исполнительской деятельности; опоры на метод активизации исполнительской практики.

Ключевые слова: педагогические условия, исполнительская культура, будущий учитель музыкального искусства, формирование исполнительской культуры, инструментально-исполнительская деятельность, готовность к инструментально-исполнительской деятельности.

The article runs about teaching conditions required and sufficient for effective development of the performing culture of the future teacher of music art. Their creation depends both from students' preparedness to the future professional activities and from environment throughout the academic training. Efficiency of the formation of performing culture of the music teachers are influenced by external conditions such as professional competency of the faculty staff for performing disciplines, activation of various kinds of music performing students' activities, creation of the favorable atmosphere for communication at the major instrument classes, teaching methods, etc. Besides, efficiency is influenced by internal factors which are objective and are personally identified by the future teachers-performers: obtained experience in life, art and performing; formation of the psychological focus on performing compositions; development of such professional qualities as music and performing thinking with all its aspects; memory, associative imagination, hearing control, empathy, creativity etc. The author pays attention to the

special meaning of the formation of the performing culture such teaching conditions as deliberate development of motivational sphere and volitional qualities; formation of readiness to instrumental-performing activities; focus on method of activation of the performing practice.

Keywords: *teaching conditions, performing culture, future music art teacher, formation of performing culture, instrumental-performing activities, readiness to instrumental-performing activities.*

УДК [371.124:7.071.2:001] (477)

Гушева В. В.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИЩОЇ МИТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

У статті обґрунтовується перспективність і продуктивність застосування культурологічної парадигми як концептуальної основи модернізації змісту вищої мистецької освіти. Теоретична дедукція поняття «культура» дозволяють акцентувати увагу на дефініціях, які розширюють розуміння сутності культури. Розкривається взаємозв'язок освіти й культури та мистецтва й культури. Стратегічною метою гуманістичної освіти визнається індивідуальність як концентроване вираження людської сутності, унікально і духовно самовизначена особистість, яка усвідомлює і практично реалізує своє призначення в різних видах і галузях соціокультурної і мистецької практики. Культурологічний підхід розглядається як сукупність теоретико-методологічних положень (ізоморфна тотожність освіти і культури, культуровідповідність, творчість, інтегративність тощо), організаційно-педагогічних заходів, практична реалізація яких передбачає створення умов для самобутнього розвитку особистості майбутнього вчителя, здатного до самодетермінації і самопроектування у мистецькому просторі, застосування людиновимірних технологій в оновленій системі когнітивно-ціннісно-регулятивних координат.

Ключові слова: *культура, культурологічна парадигма, культурологічний підхід, культуровідповідність, творчість, цінності, вища мистецька освіта.*

Серед актуальних проблем розвитку вищої освіти, які мають фундаментальне значення і набули зараз найбільшого суспільного резонансу, на передній план можна винести проблему відповідності освітніх систем потребам розвитку культурних процесів. У сучасних соціокультурних умовах освіта набуває якісно нового стану, переставши бути жорстко детермінованою системою. Для такого стану характерні інша логіка існування, інші закономірності розвитку, а саме саморозвиток і самовибудовування, у першу чергу внаслідок актуалізації внутрішніх духовних резервів. Перехід сучасної освіти у новий культурний вимір, її культурна домінанта змінили традиційне уявлення про сутність і функції освіти в контексті культуродоцільного й культуротворчого середовища, культурного мікрокосму. Отже, удосконалення вищої мистецької освіти з метою забезпечення адекватної її відповідності умовам сучасної культури спричинює звернення до проблеми застосування культурологічної парадигми в педагогіці.

Проблема культурологічної освіти, її змістові і процесуально-функціональні аспекти досліджувалися В. С. Біблером, Є. В. Бондаревською, Б. С. Гершунським, С. І. Гессеном, І. А. Зязюном, Н. Б. Криловою, В. В. Серіковим, В. О. Сластьоніним, О. Л. Шевнюк, І. С. Якиманською та ін. Моделюванню змісту вищої мистецької освіти були присвячені наукові праці таких вітчизняних вчених як В. Г. Бутенко, А. В. Козир, О. М. Олексюк, В. Ф. Орлов, О. М. Отич, Г. М. Падалка, А. М. Растригіна, О. Є. Реброва, О. Я. Ростовський, О. П. Рудницька, Г. П. Шевченко, О. П. Щолокова та ін. Але питання щодо культурологічних засад вищої мистецької освіти потребує подальшої наукової рефлексії і конкретизації.

Отже, **мета статті** – виявити дефініції поняття «культура», які розширюють розуміння її сутності; визначити головні положення культурологічної парадигми і розкрити